

Försvarsförmåga och försvarsindustriell förmåga

Ett utdrag ur

 NRIFlyg 2020

 Innovair

A high-angle photograph of a white fighter jet on a tarmac. A pilot in a green flight suit and helmet stands next to the aircraft. The jet is viewed from above, showing its cockpit and canopy. The background is a concrete tarmac with some shadows. The overall image has a dark red border at the top and bottom.

Perspektiv: Försvarsförmåga och försvarsindustriell förmåga

Säkerhets- och försvarsbehov
ställer sina egna utmaningar på
innovationen. Så här påverkar det
oss, och detta har vi uppnått.

INNOVATIONSBEHOV

Sverige har en lång tradition av att utveckla militära flygsystem. Vår unika förmåga – för ett så litet och glesbefolkat land – till nationell utveckling av stridsflygsystem har betytt mycket för det svenska flygvapnets utveckling och utgör en väsentlig och viktig del i svensk försvarsförmåga. Försvarsmakten bedömer att den nationella utvecklingsförmågan kommer att vara av största vikt även för framtida stridsflygsystem, oavsett om det ska utvecklas av oss själva tillsammans med internationella samarbetspartner eller av någon annan. Regeringen har dessutom utpekat stridsflygförmågan som ett väsentligt säkerhetsintresse (se faktaruta).

Utvecklad stridsflygförmåga förutsätter parallell utveckling av flygbas- och ledningsförmåga för att uppnå systembalans. Forskning som grund för innovationsförmåga inom dessa områden såväl som inom helikopter, transport och specialflyg, logistik och kostnadsrationalitet är också av stor vikt för Försvarsmakten.

För att Sverige ska kunna bibehålla nationell kompetens och förmåga för framtida utveckling och för att kunna vara en relevant internationell samarbetspartner bedömer Försvarsmakten att det krävs innovationssatsningar på en väsentligt högre nivå än i dag. De affärsmodeller som ligger till grund för statens försvarsmaterielanskaffning har förändrats; omfattningen av den forskning som finansierats av Försvarsmakten har reducerats kraftigt och ansvaret för forskning och teknikutveckling inom grundläggande områden som aerodynamik, struktur och materialteknik, flygmekanik, elektromagnetism och motorteknik ligger nu till största del hos akademien och industrin.

VÄSENTLIGT SÄKERHETSINTRESSE

EU reglerar upphandlingar på försvars- och säkerhetsområdet. Det finns dock undantag som ger medlemsstater rätt att avvika från unionens regelverk om det krävs för att skydda väsentliga säkerhetsintressen. Den svenska regeringen har bestämt att stridsflygsförmåga är ett sådant väsentligt säkerhetsintresse. Undantaget från offentlig upphandling ger svenska staten möjlighet att i nära samarbete med industrin, forskningsinstitut och högskolor utveckla och anskaffa stridsflygplan optimerade för Sveriges försvar.

I rapporten Försvarsmaktens Långsiktiga materielbehov (SOU 2018:7) föreslås en utredning för att klarlägga innebörden av och kostnaderna för väsentliga säkerhetsintressen.

FoT OCH INNOVAIR

Försvarsmakten samlar sina egna innovationsinsatser i olika så kallade FoT-områden (forskning och teknikutveckling) med syfte att ge förutsättningar för teknikutveckling inom delområden där marknadens drivkrafter, helt eller till delar, inte svarar mot försvarsmaktens behov. Försvarsmakten växlar upp sin FoT-verksamhet genom FMV vilket ger ökad möjlighet att finansiera forskning som kan ske hos exempelvis industrin.

Inom FoT Flygsystem syftar verksamheten till att säkerställa statens kompetens för långsiktig inriktning och kravställning av militära flygsystem. Det är av yttersta vikt för nationell förmågeutveckling på försvarsområdet att behålla strategisk FoT-aktivitet inom områden där andra aktörer inte har naturliga drivkrafter.

På den högsta systemnivån syftar FoT-insatserna till att kunna simulera vilken framtida teknikutveckling som får störst genomslagskraft för operativ förmåga, med syftet att rikta in framtida nationell forskning mot de mest relevanta teknikområdena för att optimera det samlade utfallet av verksamheten. En liknande modell skulle med fördel kunna utvecklas på det civila området, gärna på lägre TRL för att på ett bättre sätt

12

11

F

1

F

UTMANING: MILITÄRT FÖRMÅGEBEHOV

Den säkerhetspolitiska utvecklingen ökar Försvarsmaktens behov av innovationssatsningar och infrastruktur för bibehållande och utveckling av nationell kompetens och förmåga.

G

UTMANING: BEHOV AV CIVIL SYSTEM-UTVÄRDERINGSFÖRMÅGA

Den militära ambitionen att bygga upp en systemutvärderingsförmåga behöver speglas på det civila området, för effektiv prioritering av forskningsområden för framtiden.

samla så många kompetensområden som möjligt.

Inom grundläggande flygtekniska områden är Försvarsmakten numera helt beroende av den forskning som sker inom universitet, högskolor, institut och industri. Innovair är för Försvarsmakten ett viktigt instrument för att samordna, inrikta, fokusera och stödja den nationella flygforskningen i syfte att bibehålla och utveckla kompetens inom flygområdet som helhet för att möjliggöra framtida stridsflygutveckling. Militärt och civilt motiverad FoT stödjer och är beroende av varandra. Försvarsmakten är därför medfinansierad och deltar tillsammans med FMV och FOI i Innovairs arbete.

2
3
6
10

arbetena sker inom EU, Group for Aeronautical Research and Technology in Europe (Garteur), Nato och Nordic Defence Cooperation (Nordefco). Möjligheter till och resurser för internationella samarbeten har reducerats i takt med minskade satsningar på FoT. Förlusten av viss nationell infrastruktur gör att vi är helt beroende av internationella projekt för att få tillgång till vissa typer av data. För att vara en relevant samarbetspartner krävs att vi själva bedriver verksamhet med djup. Det är därför viktigt att bibehålla och utveckla FoT med djup inom prioriterade områden för att få tillgång till framtida kvalificerade internationella samarbeten.

I den långtidsbudget som nu är under förhandling på EU-nivå, där EU ska fastställa sin budget för perioden 2021–2027, ingår för första gången finansiering för ett militärt forsknings- och utvecklingsprogram kallat European Defence Fund (EDF).

I framtida samarbeten inom ramen för EDF och prioriterade bilaterala samarbeten ser Försvarsmakten goda möjligheter att genom deltagande i

UTMANING: BEHOV AV POSITIONERING

I EDF Militär forskning och utveckling kommer inom kort att kunna tilläggfinansieras via EU-program, där Sverige behöver positionera och koordinera sig för att kunna skapa samverkansmöjligheter och nytta för svenska försvarsmakten och svensk industri.

H

INTERNATIONELLA SAMMANHANG OCH EDF

Inom flera FoT-projekt deltar Försvarsmakten med stöd av FMV och FOI i internationella bi- och multilaterala samarbeten. De multilaterala sam-

H

större projekt stärka vår nationella kompetens över hela TRL-skalan. En förutsättning för detta är utvecklad styrning, ny finansiering och koordinering med prioriteringar och tidsplaner i internationella program. Det är utomordentligt viktigt att svenska aktörer positionerar och koordinerar sig inom denna satsning.

SYNKRET INNOVATION

Det förtjänar här att nämnas att industriella frågor och militära säkerhetsintressen inte alltid beaktas tillsammans i Sverige. Innovair anser att detta är olyckligt eftersom detta gör att Sverige inte uppnår optimal användning av de resurser som satsas på flyget genom att departementsövergripande aspekter helt enkelt inte beaktas. Sverige är i dag för litet för att ha råd att fortsättningsvis separera de försvarspolitiska aspekterna från de försvarsindustriella. Trippelhelixens offentliga del behöver återföra den samsyn på dessa två aspekter som tidigare funnits i landet där försvars-

departementet samverkar med näringsdepartementet och utbildningsdepartementet för att skapa bästa möjliga förutsättningar för svensk flygindustri. Även utrikesdepartementet, miljö- och energidepartementet, infrastrukturdepartementet och finansdepartementet behöver delta i processen.

Ovanstående är en tydlig tillämpning av det Innovair kallar *synkret innovation* som innebär en samordning av den offentliga sidan av svensk innovation. Innovair bedömer att ett starkt framtida svenskt försvar, speciellt om Sverige ska fortsätta vara alliansfritt, behöver tillgång till en nationell försvarsindustri för att tillgodose väsentliga svenska säkerhetsbehov och på samma vis behöver en framgångsrik försvarsindustri stöd av landets beställningskompetens med upphandling av framtida system för att framstå som en trovärdig internationell aktör. Till detta kommer också möjligheten att exportera försvarsmateriel för att kunna dela på utvecklingskostnaderna och därmed minska statens utgifter för att bibehålla handelsfrihet och industriell förmåga.

UTMANING: BEHOV AV SAMSYN INOM OFFENTLIG SEKTOR Flygfrågor lyder i dag under flera olika departement, medan tydligt ägarskap och fungerande samverkan för att driva flygområdet i nationellt önskad riktning saknas.

UTDRAG UR NRIA FLYG 2020

Text: Detta är ett utdrag ur NRIA Flyg 2020, den strategiska agendan för svensk flygforskning och -innovation. Målsättningen med agendan är att stärka förutsättningarna för internationell konkurrenskraft inom det flygtekniska innovationsområdet. Dokumentet är framtaget av nyckelpersoner vid universitet/högskolor, institut, företag, intresseorganisationer och myndigheter (ACS, Chalmers, FMV, FOI, FTF, Försvarsmakten, GKN Aerospace, KTH, LiU, LTU, RISE SICOMP, Saab, SARC samt SMF och arenor) under processledning av Innovair, vilka tillsammans äger alla rättigheter till dokumentet. Innehållet får gärna citeras om källan uppges tydligt.

Foto/rendering: 1,26–27 Saab 28–29 Boeing

Redaktion, form, layout, illustration: Gunnar Linn, Linnkonsult linnkonsult.se

Kontakt: info@innovair.org

Ladda ned den fullständiga NRIA Flyg 2020 på innovair.org/nriaflyg2020 eller efterfråga ett tryckt exemplar via info@innovair.org.

